

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 15.12.2008
KOM(2008) 850 galutinis

**KOMISIJOS ATASKAITA TARYBAI, EUROPOS PARLAMENTUI IR EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI**

2007 m. METINĖ PNPP ATASKAITA

{SEK(2008) 3026}

Ivadas

Nuo 2007 m. sausio 1 d. pasirengimas narystei ES finansuojamas taikant vieną bendrą priemonę – pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP) – skirtą tikslinei pagalbai šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms teikti. PNPP (2006 m. liepos 17 d. Tarybos reglamentas Nr. 1085/2006) pakeičia ankstesnes pasirengimo narystei priemones Phare, ISPA, SAPARD, Turkijos pasirengimo narystei priemonę ir Vakarų Balkanams skirtą finansinę priemonę CARDS. 2007–2013 m. orientacinė PNPP suma – 11,468 mln. EUR.

PNPP tikslas – teikti tiksline pagalbą ES šalims kandidatėms arba potencialioms šalims kandidatėms. Siekiant kuo veiksmingiau įgyvendinti kiekvienos šalies tikslus, PNPP suskirstyta į penkis atskirus komponentus:

I. Pereinamojo laikotarpio pagalba ir institucijų kūrimas. Šis komponentas skirtas institucijų kūrimo priemonėms ir su tuo susijusioms investicijoms finansuoti.

II. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas. Šis komponentas skirtas šalių kandidačių arba potencialių šalių kandidačių ir jų bei ES šalių tarpusavio tarpvalstybiniam bendradarbiavimui pasienyje remti. Pagal jį taip pat finansuojamas pagalbą gaunančių šalių dalyvavimas struktūrinių fondų tarpvalstybinio bendradarbiavimo programose ir Europos kaimynystės ir partnerystės priemonės (EKPP) jūros baseino programose.

III. Regionų vystymasis. Pagal šį komponentą finansuojamos investicijos ir susijusi techninė pagalba tokiose srityse kaip transportas, aplinka ir regionų konkurencingumas.

IV. Žmogiškųjų išteklių vystymasis. Šis komponentas skirtas žmogiškajam kapitalui stiprinti ir padėti kovoti su atskirtimi.

V. Kaimo plėtra. Pagal šį komponentą, sukurtą po įstojimo vykdomų kaimo plėtros programų pavyzdžiu, finansuojamos kaimo plėtrai skirtos priemonės, panašios į minėtas programas, tik mažesniu mastu.

I ir II komponentai skirti visoms pagalbą gaunančioms šalims. III, IV ir V komponentai skirti tik šalims kandidatėms ir yra panašūs į struktūrinius, sanglaudos ir kaimo plėtros fondus, kad šalys, mokydamosi iš praktinės patirties, galėtų pasirengti valdyti tokius fondus po įstojimo. Šalis turi turėti administracinių gebėjimų ir struktūrų, kad galėtų būti atsakinga už pagalbos valdymą. Potencialių šalių kandidačių regionų vystymosi, žmogiškųjų išteklių vystymosi ir kaimo plėtros priemonės bus įgyvendintos pagal pereinamojo laikotarpio pagalbos ir institucijų kūrimo komponentą.

Šioje ataskaitoje pristatoma, kaip PNPP buvo įgyvendinama 2007 m. Kadangi 2007–ieji buvo pirmieji PNPP programavimo metai, nepateikiama visapusiška informacija apie PNPP programų įgyvendinimą ir stebėseną vietoje bei tokių programų rezultatų vertinimą. Dauguma programų buvo patvirtintos metų pabaigoje, o praktiškai bus įgyvendinamos nuo 2008 m.

1. METŲ APŽVALGA

1.1. Pagrindiniai plėtros proceso įvykiai

2007 m. padaryta pažanga remiantis nauju bendru susitarimu dėl plėtros, dėl kurio sutarta 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryboje. 2007–ieji prasidėjo Bulgarijos ir Rumunijos įstojimu. Be to, šiais metais Turkijoje ir Vakarų Balkanuose įvyko nemažai svarbių pokyčių: pasistūmėjo į priekį derybos dėl narystės bei stabilizacijos ir asociacijos procesas, vyko derybos dėl Kosovo statuso ir pradėta taikyti nauja finansinė priemonė (PNPP).

Lapkričio 6 d. Komisija pristatė metinį strategijos dokumentą, šalių pažangos ataskaitas ir stojimo ir (arba) Europos partnerystės pasiūlymus šalims kandidatėms ir (arba) potencialioms šalims kandidatėms¹ bei Kosovui pagal JTST rezoliuciją 1244/99². Komisijos strategijos dokumente patvirtinami plėtros strategijos principai ir tikslai. Jame atkreipiamas dėmesys į svarbias atitinkamų šalių problemas. Dokumente teigiama, kad nuo pat pradžių bus skiriama daugiau dėmesio pagrindiniams valdymo klausimams, įskaitant institucijų kūrimą, teismų ir administracinę reformą bei organizuoto nusikalstamumo ir korupcijos prevenciją. Šis požiūris atitinka rekomendacijas, gautas generaliniam direktoratui atlikus viešojo administravimo reformos plėtros šalyse vidaus vertinimą.

Ir toliau daroma pažanga tęsiant stojimo derybas su Kroatija ir Turkija. Iki 2007 m. gruodžio mėn. su Kroatija pradėta nagrinėti 16 derybinių skyrių, iš kurių du laikinai baigti nagrinėti. Pradėti nagrinėti šeši derybiniai skyriai su Turkija, iš kurių vienas baigtas nagrinėti. Vadovaujantis 2006 m. gruodžio mėn. Tarybos išvadomis aštuoni derybiniai skyriai nebus pradėti nagrinėti, kol Turkija neįgyvendins asociacijos susitarimo papildomo protokolo. Plėtros GD stebėjo, kaip įgyvendinamas asociacijos susitarimas su Turkija ir stabilizacijos ir asociacijos susitarimai su Kroatija bei Buvusiąją Jugoslavijos Respublika Makedonija. Nė viena šių trijų šalių nepadarė didelės pažangos, sprendamos nustatytus prioritetinius klausimus.

Tačiau 2007 m. šalys kandidatės padarė didelę pažangą, kurdamos struktūras ir valdymo sistemas, skirtas PNPP pagalbai įgyvendinti pagal III ir IV komponentus, kurie yra struktūrinių fondų pirmtakai. Šios struktūros atliks svarbiausią vaidmenį kuriant ir įgyvendinant Bendrijos sanglaudos politiką ir jos priemones po įstojimo, mokantis iš praktinės patirties.

2007 m. pasistūmėta į priekį baigiant įgyvendinti stabilizacijos ir asociacijos susitarimus (SAS) su Vakarų Balkanų šalimis. Albanija tęsė laikinojo susitarimo įgyvendinimą. SAS su Juodkalnija pasirašytas 2007 m. spalio mėn. Derybos dėl SAS su Serbija atnaujintos 2007 m. birželio mėn., o lapkričio mėn. SAS buvo pasirašytas. SAS su Bosnija ir Hercegovina pasirašytas gruodžio mėn. Šie SAS buvo pasirašyti, tik šalims įvykdžius atitinkamas sąlygas.

Komisija ir toliau skatino stabilizacijos ir asociacijos procesą su Vakarų Balkanais ir koordinavo Salonikų darbotvarkės įgyvendinimą. Iki 2007 m. pabaigos sudaryti susitarimai

---

¹ Šalys kandidatės: Kroatija, Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija, Turkija.

Potencialios šalys kandidatės: Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija, Serbija.

² 1999 m. birželio 10 d. Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija 1244.

dėl vizų režimo supaprastinimo ir readmisijos su Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija, Juodkalnija ir Serbija. Strategijos dokumente paskelbta, kad pradamas dialogas dėl bevizio režimo sąlygų ir papildomų stipendijų šio regiono aukštųjų mokyklų studentams.

JT Generalinio sekretoriaus specialiojo pasiuntinio Martti Ahtisaari kuriamas derybos dėl Kosovo statuso užbaigtos 2007 m., tačiau galutinis sprendimas dėl statuso nepriimtas. Per vėliau vykusias abiejų šalių tiesiogines derybas dėl Kosovo statuso, kuriose tarpininkavo ES, JAV ir Rusija, susitarimas sudarytas nebuvo. Komisija ir toliau teikė rekomendacijas ir paramą statuso nustatymo procese.

Per gegužės mėn. Zagrebe vykusį Pietryčių Europos bendradarbiavimo proceso vadovų susitikimą priimtas sprendimas regionų bendradarbiavimo procese pereiti prie regionų savarankiškumo. Stabilumo pakto tikslas iš esmės pasiektas ir šiuo metu nuo jo pereinama prie naujos Regioninio bendradarbiavimo tarybos (toliau – RBT), susijusios su Pietryčių Europos bendradarbiavimo procesu. Paskirtas RBT generalinis sekretorius, o Sarajeve numatyta įsteigti sekretoriato būstinę. Liepos mėn. įsigaliojo naujasis Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimas.

2007 m. sėkmingai pradėta taikyti nauja finansinė pasirengimo narystei pagalbos priemonė (PNPP). 2007 m. finansinės pagalbos šalims kandidatėms išipareigojimai buvo šie: 497,2 mln. EUR Turkijai, 141,2 mln. EUR Kroatijai ir 58,5 mln. EUR Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai. Potencialioms šalims kandidatėms PNPP pagalba paskirstyta taip: 61,0 mln. EUR Albanijai, 62,1 mln. EUR Bosnijai ir Hercegovinai, 68,9 mln. EUR Kosovui, 31,4 mln. EUR Juodkalnijai ir 189,7 mln. EUR Serbijai. Dar 109,0 mln. EUR skirta regionų bendradarbiavimui ir horizontaliosioms daugiašalėms programoms, skirtoms ir šalims kandidatėms, ir potencialioms šalims kandidatėms.

Informavimas apie plėtra išliko prioritetu. Trečiosioms ES-10 plėtros metinėms gegužės 1 d. paminėti sukurtas specialus atvejų tyrimų skyrelis interneto svetainėje EUROPA, faktų ir skaičių skyrelis bei nuotraukų galerija, teikta garso ir vaizdo informacija kanalu „Europe by Satellite“, vyko žurnalistų vizitai į tris naująsias valstybes nares ir daug seminarų, surengtų kartu su Prekybos rūmais septyniuose valstybėse narėse.

Komisija pradėjo kurti naują pilietinės visuomenės priemonę, kurią taikant pirmiausia bus finansuojamos trys sritys: i) parama vietos pilietinėms iniciatyvoms ir gebėjimų kūrimui; ii) žmonių tarpusavio dialogo programa, skirta supažindinti visas suinteresuotąsias šalis su ES politikos kryptimis, institucijomis ir įstaigomis; iii) parama (tarptautiniams) partnerystės veiksmams.

1.2. Pagrindinės 2007 m. Tarybos išvados

2007 m. gruodžio mėn. bendrųjų reikalų ir išorės santykių taryba palankiai įvertino 2007 m. plėtros strategiją ir pateikė šias išvadas:

„Laikydamosi plėtros strategijos, dėl kurios susitarė 2006 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba, ir 2006 m. gruodžio 11 d. Tarybos išvadų, Taryba palankiai vertina lapkričio 6 d. Komisijos komunikatą dėl plėtros strategijos ir pagrindinių uždavinių 2007–2008 m. ir atkreipia atidų dėmesį į jame pateiktą analizę ir rekomendacijas. Atnaujintas konsensusas dėl plėtros, kuris grindžiamas išipareigojimų konsolidavimu, sąžiningomis ir griežtomis sąlygomis ir geresniu bendravimu, taip pat gebėjimu integruoti naujas nares, tebėra ES

plėtos strategijos pagrindas. Pagerinus plėtos proceso kokybę bus užtikrinta tai, kad vykdant plėtrą toliau būtų skatinama taika, demokratija ir stabilumas visame žemyne ir suteikta konkrečios naudos, susijusios su prekyba, investicijomis ir ekonomikos augimu.

Kiti metai yra labai svarbūs siekiant toliau konsoliduoti ir įgyvendinti ES plėtos strategiją ir remti pereinamojo laikotarpio procesą Vakarų Balkanuose. Taryba primena įvairius pasiūlymus šiuo klausimu ir tai, kad Vakarų Balkanų ateitis susijusi su Europos Sąjunga. Atsižvelgiant į tai, nuoseklus atnaujinto konsensuso įgyvendinimas yra kaip niekad svarbus.

Taryba patvirtina, kad derybų sparta visų pirma priklauso nuo derybose dalyvaujančios šalies pažangos sprendžiant klausimus, susijusius su derybų skyrių atidarymo ir uždarymo gairėmis bei Derybų programos reikalavimais, įskaitant Stojimo partnerystės įgyvendinimą, kuris šiuo metu peržiūrimas, ir kiekvienos šalies atveju vertinamas atskirai. Taryba primena, kad derybiniai skyriai, kuriems techniškai pasirengta, bus atidaryti nustatyta tvarka, laikantis derybų programos. Todėl Taryba laukia Tarpvyriausybių konferencijų su Turkija ir Kroatija, kurios turi įvykti šį mėnesį. Taip pat labai svarbu, kad vykdant plėtos politiką būtų sąžiningai ir griežtai laikomasi sąlygų visais derybų etapais. Šiuo požiūriu Taryba palankiai vertina Komisijos ketinimą toliau gerinti plėtos proceso kokybę sprendžiant prioritetinius klausimus viešojo administravimo ir teismų reformos bei kovos su korupcija kuo ankstesniu etapu srityje, visapusiškai pasinaudojant kriterijais ir poveikio tyrimais, taip pat procesą padarant skaidresnį. Tai padės užtikrinti plačią ir nuolatinę visuomenės paramą plėtos procesui“.

Vėliau 2007 m. gruodžio mėn. posėdžiavusi Europos Vadovų Taryba patvirtino šias išvadas:

„Europos Vadovų Taryba atkreipia dėmesį į Komisijos komunikatą dėl plėtos strategijos ir patvirtina gruodžio 10 d. Bendrųjų reikalų ir išorės santykių tarybos išvadą“.

2. PNPP PROGRAMAVIMAS IR ĮGYVENDINIMAS. BENDRA APŽVALGA

2.1. Strateginis planavimas ir programavimas

Kiekvieną rudenį Komisija Tarybai ir Parlamentui pristato metinį plėtos dokumentų paketą (strategijos dokumentas, pažangos ataskaitos, stojimo arba Europos partnerystės ir stabilumo ir asociacijos susitarimai) ir nustato bendrą pasirengimo narystei strateginį pagrindą, kuriuo remiantis turi būti taikoma PNPP. Daugiametė preliminarioji finansinė programa (DPFP) taip pat įeina į šį paketą, joje pateikiama politiniu lygmeniu nustatytų prioritetų finansinė išraiška pagal šalis ir komponentus.

Strateginiu planavimo lygmeniu Europos Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su atitinkamomis šalimis, kiekvienai pagalbą gaunančiai šaliai parengia daugiamečius preliminarius planavimo dokumentus (DPPD) (kartu su papildomu regionines ir daugiašales programas apimančiu DPPD), apimančius visus šaliai taikomus PNPP komponentus. Jie rengiami su metinėmis apžvalgomis pasikartojančiam trejų metų laikotarpiui.

Galiausiai programavimo lygmeniu nacionalinės valdžios institucijos parengia konkrečias programas pagal šalis ir komponentus (tarpvalybinių bendradarbiavimo komponento atveju – dviejų ar daugiau pagalbą gaunančių šalių programos ir jų bei kaimyninių valstybių narių bendros programos) arba regionų vystymosi komponento atveju – pagal temas. Regionines ir horizontaliąsias programas siūlo Komisija.

2.1.1. Daugiametė preliminarioji finansinė programa (DPFP)

Daugiametė preliminarioji finansinė programą įeina į metinį plėtros paketą, jos paskirtis – teikti informaciją apie bendro PNPP paketo preliminarų paskirstymą, kurį Komisija siūlo pagal šalis ir komponentus pasikartojančiam trejų metų laikotarpiui. Ši programa susieja plėtros paketo politinę programą ir biudžeto sudarymo procesą. DPFP kasmet rengiama ir teikiama Tarybai ir Europos Parlamentui pagal PNPP reglamento (EB) Nr. 1085/2006 5 straipsnį.

DPFP grindžiama pasikartojančiu trejų metų programavimo ciklu. Paprastai N, N+1 ir N+2 metų DPFP pateikiama paskutinį N-2 metų ketvirtį kaip plėtros paketo dalis ir joje matyti pakete nustatytų politinių prioritetų finansinė išraiška atsižvelgiant į finansinę programą. Kadangi buvo vėluojama susitarti dėl naujosios 2007–2013 m. finansinės programos ir priimti PNPP reglamentą, buvo neįmanoma laiku pateikti 2007–2009 m. DPFP. Todėl 2007 m. lapkričio mėn. priimta 2008–2010 m. DPFP yra pirmoji DPFP pagal PNPP, ir joje, be kita ko, atnaujinamos 2007 m. sumos, kurias Komisija pateikė Tarybai ir Parlamentui 2007 m. preliminariniame biudžeto projekte.

Toliau lentelėje nurodomas 2007 m. PNPP lėšų paskirstymas (mln. eurų) pagal šalis ir komponentus, taip pat lėšos regioninėmis bei daugiašalėms programoms pagal atnaujintą 2008–2010 m. DPFP (COM (2007) 689 priimta 2007 m. lapkričio 6 d.).

PNPP komponentas	Albanija	Bosnija ir Hercegovina	Kroatija	Jugoslavijos Respublika Makedonija	Kosovas	Juodkalnija	Serbija	Turkija	Regioninės ir horizontaliosios programos
I komponentas	54,3	58,1	49,6	41,6	68,3	27,5	181,5	256,7	109,0
II komponentas	6,7	4,0	9,7	4,2		3,9	8,2	2,1	
III komponentas			45,1	7,4				167,5	
IV komponentas			11,4	3,2				50,2	
V komponentas			25,5	2,1				20,7	
IŠ VISO	61,0	62,1	141,2	58,5	68,3	31,4	189,7	497,2	109,0

2.1.2. Daugiamečiai preliminarūs planavimo dokumentai (DPPD)

DPPD kiekvienai šaliai ir kelioms gavėjoms skirtoms programoms parengiami pagal DPFP lėšų paskirstymą ir nustatytus politinės programos prioritetus. DPPD pagrįsta Komisijos požiūriu į pagrindines finansuotinas sritis ir svarbiausius prioritetus, kuriuos pagalbą gaunanti šalis turėtų išsamiai išdėstyti programavimo dokumentuose.

2006 m. ir 2007 m. pradžioje pirmą kartą buvo rengiami DPPD konkrečioms šalims ir kelioms gavėjoms skirtų programų 2007–2009 m. DPPD. Už tai buvo atsakingi Plėtros GD veiklos skyriai kartu su generaliniais direktoratais, atsakingais už konkrečius komponentus. Rengiant DPPD buvo konsultuotasi su nacionalinėmis valdžios institucijomis, kurios itin

prisidėjo, kad užtikrintų šio proceso savarankiškumą. Regioninės politikos GD, Užimtumo, socialinių reikalų ir lygių galimybių GD bei Žemės ūkio ir kaimo plėtros GD turėjo parengti šalims kandidatėms skirtų DPPD skyrius, atitinkamai susijusius su III, IV ir V komponentais. Be to, rengiant DPPD buvo konsultuotasi su valstybėmis narėmis, tarptautinėmis finansų institucijomis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis (pilietine visuomene).

Visi 2007–2009 m. DPPD buvo pateikti 2007 m. pirmoje pusėje PNPP valdymo komitetui patvirtinti.

2.1.3. Strateginės darnos programos ir daugiamečių programavimas (III ir IV komponentai)

III ir IV komponentų atžvilgiu laikomasi panašaus požiūrio kaip ir vykdant struktūrinių fondų politiką. Strateginis planavimas vykdomas septyneriems metams (2007–2013 m.) kuriant strategines darnos programas (struktūrinių fondų atveju tai atitinka nacionalinius strateginius krypčių planus), kurias rengia šalys kandidatės. Šiuose dokumentuose nustatoma septynerių metų strategija, kuri yra PNPP III ir IV komponentų programavimo gairės. Strateginiai krypčių planai aptariami su Komisija, tačiau jie yra nacionaliniai dokumentai. III ir IV komponentų strategines darnos programas parengė visos šalys kandidatės, jos suderintos su Komisija per pirmąjį 2007 m. pusmetį. III ir IV komponentų programos buvo rengiamos daugiamečiu pagrindu – iš pradžių parengtos trejiems metams su galimybe papildomai pratęsti.

Konsultavimasis su suinteresuotosiomis šalimis, bendradarbiavimas ir koordinavimas yra pagrindiniai strateginių darnos programų ir daugiamečių veiklos programų pagal III ir IV komponentus rengimo ir tvirtinimo principai. Šiose ir kitose srityse įgyta patirtis bus itin svarbi po įstojimo rengiant panašius struktūrinių fondų strateginius dokumentus ir daugiamečių programas ir dėl jų derantis.

2.1.4. PNPP programos

Metinės arba daugiamečių programos parengtos remiantis atitinkamais DPPD. I komponentas įgyvendinamas vykdant metines, o kiti komponentai – daugiamečių programas. Programas tvirtina Komisija, pasikonsultavusi su pagalbą gaunančiomis šalimis ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis ir gavusi teigiamą atitinkamų valstybių narių komitetų nuomonę: PNPP valdymo komiteto – I ir II komponentų atveju, Fondų koordinavimo komiteto (FKK) – III ir IV komponentų atveju, ESF komiteto – IV komponento atveju ir Kaimo plėtros komiteto – V komponento atveju.

2.1.4.1. I komponentas

I komponento pagalbą planuoja Komisija, pagal šį komponentą rengiamos metinės nacionalinės programos arba regioninės arba horizontaliosios programos, kurias valdo atitinkamai Komisija, pagalbą gaunanti šalis arba jos kartu su kitais pagalbos teikėjais. Nacionalines programas sudaro finansiniai pasiūlymai, kuriuos Komisija parengia pagalbą gaunančios šalies pateiktų projektų aprašymų pagrindu. Regioninių ir horizontaliųjų programų atveju juos rengia Komisija.

Branduolinio saugumo ir radiacinės saugos, švietimo ir muitinių sričių projektų įgyvendinimas buvo finansuojamas iš DPFP patvirtinto lėšų paskirstymo šalims, tačiau projektai įgyvendinami centralizuotai horizontaliu pagrindu, todėl šių projektų finansavimas

neįtrauktas į nacionalines programas pagal I komponentą. Lentelėje pateikiamas šalių indėlis į šiuos projektus. Išsamesnė informacija pateikiama techninio priedo šalių skyriuje.

	Albanija	Bosnija ir Hercegovina	Kroatija	Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija	Kosovas	Uodkalmija	Serbija	Turkija	Regionai
<i>Nacionalinė programa</i>	49,3	49,7	45,4	34,9	62,0	23,9	164,8	256,2	
<i>Lėšos horizontaliai įgyvendinamiems branduolinės saugos, muitinių ir švietimo projektams</i>	5,0	8,4	4,2	6,7	6,3	3,6	16,7	0,5	
<i>I komponentas, iš viso – PLPIK</i>	54,3	58,1	49,6	41,6	68,3	27,5	181,5	256,7	109,0

2007 m. rugsėjo 20 d. Komisija patvirtino 2007 m. **Albanijos** PNPP nacionalinę programą. Programa skirta padėti Albanijai laikytis politinių kriterijų teikiant pagalbą policijos misijai PAMECA III ir padedant parengti akreditaciją decentralizuotam ES lėšų valdymui. Ekonomikos srityje pagal šią programą remiamas MVĮ sektorius įgyvendinant bendrą programą su Europos rekonstrukcijos ir plėtros banku (ERPB). 2007 m. PNPP taip pat skirta padėti valstybėms narėms suderinti teisės aktus su *acquis* įgyvendinant projektus, susijusius su statistinių duomenų suderinimu, vandentvarka ir parama Albanijos mokesčių generaliniam direktoratui.

2007 m. gruodžio 20 d. Komisija patvirtino 2007 m. **Bosnijos ir Hercegovinos** PNPP nacionalinę programą. Programa skirta padėti Bosnijai ir Hercegovinai laikytis Kopenhagos kriterijų politinių reikalavimų remiant socialinę įtrauktį ir asmenų gražinimą, teisinės valstybės principus viešojo administravimo ir konstitucijos reformą. Ekonomikos srityje vykdam programą bus skatinama užimtumo ir ekonomikos plėtra, remiami sveikatos priežiūros ir švietimo sektoriai. PNPP skirta padėti šaliai suderinti teisės aktus su *acquis* remiant finansų sektoriaus, teisingumo ir vidaus reikalų reguliavimo sistemų, kokybiškesnės infrastruktūros, energetikos ir ryšių bei statistikos ir informacijos sistemų kūrimą. Be to, PNPP skirta paremti šalies žemės ūkio bei kaimo plėtros, aplinkos ir transporto sektorius.

2007 m. gruodžio 20 d. patvirtinta 2007 m. **Kroatijos** PNPP nacionalinė programa. Politinių kriterijų lygmeniu programa bus skirta padėti kovoti su korupcija ir gerinti situaciją žmogaus teisių ir mažumų apsaugos srityje. Ekonomikos srityje programa padės gerinti verslo aplinką. 2007 m. PNPP projektuose, susijusiuose su gebėjimu prisiimti narystės išipareigojimus, dėmesys skiriamas institucinių ir administracinių gebėjimų kūrimui siekiant perkelti ir įgyvendinti *acquis* šiuose skyriuose: konkurencijos politika, informacinė visuomenė ir žiniasklaida, žemės ūkis, energetika, socialinė politika ir užimtumas, teisingumas, laisvė ir saugumas, aplinka ir muitų sąjunga.

Kadangi buvo būtina ir toliau remti pagal CARD programą pradėtą policijos reformą, nuspręsta 2007 m. **Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos** PNPP nacionalinę programą padalinti į dvi dalis. Į pirmąją dalį (12 mln. EUR) įtraukti su policijos reforma susiję

projektai ir projektų rengimo priemonė. Antrąją dalį (22,94 mln. EUR) Komisija patvirtino 2007 m. lapkričio 16 d. Antrosios dalies tikslas – paremti viešojo administravimo reformos strategijos įgyvendinimą, teismų reformą ir decentralizuoto ES lėšų valdymo gebėjimų kūrimą. Atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius reikalavimus programa padės savivaldybėms kurti būtiną infrastruktūrą ir apremis socialinę bei ekonominę plėtrą. Kalbant apie veiklą, susijusią su *acquis*, bus itin remiamas mokesčių administravimas, statistikos tarnyba ir muitinės. Be to, programa remia šalies dalyvavimą tam tikrose Bendrijos programose.

2007 m. lapkričio 21 d. Komisija priėmė 2007 m. **Juodkalnijos** PNPP nacionalinę programą. Politinių kriterijų lygmeniu vykdant programą remiama pilietinė visuomenė, kova su organizuotu nusikalstamumu, korupcija ir teismų reforma. Atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius reikalavimus programa remiamas nacionalinės kvalifikacijų sistemos kūrimas, transporto sektoriaus plėtra, įskaitant Europos bendrojo aviacijos susitarimo įgyvendinimas ir energijos rinkos derinimas. Atsižvelgiant į Europos standartus į programą įtraukti šių sričių projektai: teisės aktų derinimas, veterinarijos paslaugos, statistikos tarnyba MONSTAT, viešųjų pirkimų sistema, kokybiška infrastruktūra, (standartizavimas ir metrologija) ir mokesčių administravimas.

2007 m. gruodžio 20 d. Komisija priėmė 2007 m. **Serbijos** PNPP nacionalinę programą. Jos tikslas – padėti Serbijai įgyvendinti reformas, būtinas siekiant įvykdyti ES reikalavimus, padaryti stabilizacijos ir asociacijos proceso pažangą ir padėti pagrindus Kopenhagos kriterijų įgyvendinimui. Politinių kriterijų lygmeniu programa skirta šiems projektams paremti: savivaldybių paramos programa, parama pabėgėliams ir šalies viduje perkeltiems asmenims, teismų sistemos ir sankcijų sistemos veiksmingumo ir skaidrumo didinimas, policijos reforma, parama ombudsmeno ir viešųjų pirkimų tarnybai ir parama pilietinei visuomenei. 2007 m. metinėje programoje didelis dėmesys skiriamas socialiniams ir ekonominiams reikalavimams vykdant projektus, remiančius regionų ekonominę bei socialinę vystymąsi ir sveikatos priežiūros sektoriaus reformą. Atsižvelgiant į Europos standartus į programą įtraukti projektai, susiję su muitų ir mokesčių administravimu, sienų kontrole ir aviacijos standartais, įskaitant Europos bendrosios aviacijos erdvės susitarimo įgyvendinimą ir gebėjimų kūrimą siekiant įgyvendinti kaimo plėtros politiką.

2007 m. **Turkijos** programa patvirtinta 2007 m. gruodžio 20 d. Politinių kriterijų lygmeniu pagalba bus skiriama patvirtintoms reformoms konsoliduoti ir jų praktiniam įgyvendinimui gerinti. Tai, be kita ko, yra pagalba su reformomis susijusioms institucijoms teismų ir teisėsaugos sektoriuje ir daliai viešojo administravimo institucijų. Be to, pagalba bus skiriama moterų teisėms, žmogaus teisėms ir vaikų teisėms puoselėti. Kalbant apie *acquis* priėmimą ir įgyvendinimą, pagalba bus sutelkta tose srityse, kuriose reikia perkelti ir įgyvendinti daug teisės aktų ir kuriose taikomi dideli reikalavimai investicijoms. Pagal 2007 m. PNPP sritys yra šios: teisingumas, laisvė ir saugumas (ypač sienų valdymas, migracija ir vizų politika), aplinka ir šiek tiek mažesniu mastu – maisto sauga ir muitinės bei mokesčiai. Pagalba taip pat bus skirta teisės aktams derinti ir institucijoms kurti tokiose srityse kaip energetika, finansų kontrolė, žuvininkystė, vidaus rinka, socialinė politika bei užimtumas, statistika ir transportas. Kultūra ir menas, žuvininkystė ir žemės ūkis yra prioritetiniai klausimai, kurie bus sprendžiami 2007 m. užmezgant dialogą su pilietine visuomene. Ir toliau taikant nusistovėjusius pagalbos būdus, remiamas Turkijos dalyvavimas Bendrijos programose bei agentūrose ir „Jean Monnet“ stipendijų programoje

2007 m. lapkričio 28 d. Komisija priėmė **Kosovo** PNPP metinę programą pagal I komponentą. Atsižvelgiant į politinius reikalavimus programoje atkreipiamas dėmesys į ES

politinių kriterijų vykdymą ir Kosovo institucinės, administracinės ir teisinės sistemos konsolidavimą. Į tai įeina kova su korupcija, žmogaus ir mažumų teisių apsauga ir pilietinės visuomenės veiklos skatinimas. Atsižvelgiant į socialinius ir ekonominius reikalavimus programoje dėmesys bus skiriamas Kosovo investicijų klimatui gerinti, pagalbai mažosioms ir vidutinėms įmonėms didinti, kaimo plėtrai skatinti, infrastruktūrai plėtoti ir švietimo sistemai gerinti. Atsižvelgiant į Europos standartus programoje sutelkiamas dėmesys į poreikį kurti veiksmingus institucinius gebėjimus, ypač viešųjų pirkimų, maisto saugos, veterinarijos paslaugų ir energijos standartų sektoriuose.

Kelioms gavėjoms skirtos programos tikslas – papildyti nacionalines programas ir sustiprinti daugiašalę patirtį Vakarų Balkanuose ir Turkijoje. Parama teikiama vykdant regionines ir horizontaliąsias programas. Itin svarbi veikla pagal 2007 m. programą yra parama regionų bendradarbiavimo iniciatyvoms, Regioninei viešojo administravimo mokyklai, laikinosioms pilietinėms administracijoms, pilietinės visuomenės dialogui ir vystymuisi, švietimui ir jaunimo programoms („Tempus“, „Erasmus Mundus“ ir „Aktyvus jaunimas“), tarptautinėms finansų institucijoms ir muitinėms bei mokesčiams.

2.1.4.2. II komponentas

Tarpvalstybinio bendradarbiavimo komponento tikslas – stiprinti tarpvalstybinį bendradarbiavimą vykdant bendras vietos ir regionines iniciatyvas, suderintas su išorės pagalba ir ekonominės bei socialinės sanglaudos tikslais. Visų pirma bendradarbiaujant siekiama skatinti tvarų ekonominį ir socialinį vystymąsi pasienio teritorijose ir kartu dirbant spręsti bendras problemas tokiose srityse kaip aplinka, gamtos ir kultūros paveldas, visuomenės sveikata ir kova su organizuotu nusikalstamumu, siekiant užtikrinti veiksmingas ir saugias sienas, skatinti bendrus nedidelės apimties veiksmus, kuriuose dalyvautų pasienio regionų vietos subjektai. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas padeda susitaikyti ir plėtoti gerus kaimyninius santykius, taip pat padeda pagalbą gaunančioms šalims lengviau integruotis į ES. Tai ypač svarbu regionui, kuriame neseniai vyko konfliktai.

PNPP II komponentas „Tarpvalstybinis bendradarbiavimas“ turi dvi kryptis: tarpvalstybinis šalių kandidačių ir potencialių šalių kandidačių bendradarbiavimas ir tarpvalstybinis jų ir kaimyninių valstybių narių bendradarbiavimas. Be to, pagal PNPP II komponentą gali būti finansiškai remiamas šalių kandidačių ir potencialių šalių kandidačių dalyvavimas struktūrinių fondų tarpvalstybinio bendradarbiavimo programose (finansuojamose iš Europos regioninės plėtros fondo (ERPF) atsižvelgiant į Europos teritorinio bendradarbiavimo tikslą) ir EKPP jūros baseino bendradarbiavimo programose.

Pagalba tarpvalstybiniam bendradarbiavimui pagal II komponentą teikiama atsižvelgiant į dalyvaujančių šalių bendrai parengtas daugiametes tarpvalstybines programas. Pagalba pagal PNPP teikiama priėmus sprendimus dėl metinio finansavimo, išskyrus tarpvalstybines programas, kurias valstybės narės įgyvendina integruotai, ir visa ES parama programai patvirtinama priimant sprendimus dėl daugiametio finansavimo trejiems metams. Pagalba pagal PNPP dalyvavimui ERPF tarpvalstybinėse programose arba EKPP jūros baseino programose skiriama priimant sprendimus dėl metinio finansavimo kiekvienai šaliai. Galutiniai 2007 m. asignavimai kiekvienai šaliai pagal PNPP II komponentą nurodyti 2.1.1 skyriuje.

Pagal PNPP II komponentą remiamas **Albanijos** dalyvavimas dviejose dvišalėse tarpvalstybinėse programose su kaimyninėmis šalimis kandidatėmis ir potencialiomis šalimis kandidatėmis: Juodkalnija ir Buvusiąja Jugoslavijos Respublika Makedonija. Tarpvalstybinio

bendradarbiavimo su valstybėmis narėmis srityje pagal PNPP II komponentą finansuojama dvišalė Albanijos ir Graikijos programa ir Albanijos dalyvavimas daugiašalėje tarpvalstybinėje Adrijos jūros programoje, kurioje Albanija, Bosnija ir Hercegovina, Kroatija, Juodkalnija ir Serbija bendradarbiauja su priešingoje Adrijos jūros pusėje esančiomis Graikija, Italija ir Slovėnija. Be to, pagal PNPP II komponentą finansuojama vienašalė programa, susijusi su Albanijos Kukėsio regiono, besiribojančio su Kosovu, vystymusi, ir Albanijos dalyvavimas ERPF tarpvalstybinėje Pietryčių Europos programoje.

Pagal PNPP II komponentą remiamas **Bosnijos ir Hercegovinos** dalyvavimas trijose dvišalėse tarpvalstybinėse programose su Kroatija, Juodkalnija ir Serbija. Tarpvalstybinio bendradarbiavimo su valstybinėmis narėmis srityje pagal PNPP II komponentą finansuojamas Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimas PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo Adrijos jūros programoje. Be to, 2007 m. pagal PNPP II komponentą finansuojamas Bosnijos ir Hercegovinos dalyvavimas ERPF tarpvalstybinėje Pietryčių Europos programoje.

Pagal PNPP II komponentą **Kroatija** dalyvauja trijose dvišalėse tarpvalstybinėse programose su kaimyninėmis potencialiomis šalimis kandidatėmis: Bosnija ir Hercegovina, Juodkalnija ir Serbija. Kroatija taip pat dalyvauja trijose PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo programose su kaimyninėmis valstybėmis narėmis: dviejose dvišalėse programose su Slovėnija ir Vengrija ir daugiašalėje PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo Adrijos jūros programoje. Be to, pagal PNPP II komponentą finansuojamas Kroatijos dalyvavimas ERPF tarpvalstybinėse Pietryčių Europos ir Viduržemio jūros programose.

Gavusi pagalbą pagal PNPP II komponentą **Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija** 2007 m. dalyvauja dvišalėje programoje su Albanija ir dviejose dvišalėse programose su kaimyninėmis valstybėmis narėmis Bulgarija ir Graikija. Pagal PNPP II komponentą taip pat finansuojamas Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos dalyvavimas ERPF Europos teritorinio bendradarbiavimo tarpvalstybinėje Pietryčių Europos programoje.

PNPP II komponentą **Juodkalnijoje** sudaro keturios dvišalės programos su kaimyninėmis šalimis kandidatėmis ir potencialiomis šalimis kandidatėmis Kroatija, Serbija, Bosnija ir Hercegovina ir Albanija ir dalyvavimas PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo Adrijos jūros programoje su valstybėmis narėmis. ERPF tarpvalstybinių programų srityje pagal PNPP II komponentą finansuojamas Juodkalnijos dalyvavimas Pietryčių Europos ir Viduržemio jūros programose.

Tarpvalstybinio bendradarbiavimo programas **Serbijoje** sudaro trys dvišalės programos su Juodkalnija, Kroatija ir Bosnija ir Hercegovina, trys dvišalės programos su kaimyninėmis valstybėmis narėmis, Vengrija, Rumunija ir Bulgarija, ir Serbijos dalyvavimas daugiašalėje PNPP tarpvalstybinėje Adrijos jūros programoje. Be to, pagal PNPP II komponentą finansuojamas Serbijos dalyvavimas ERPF Europos teritorinio bendradarbiavimo tarpvalstybinėje Pietryčių Europos programoje.

2007 m. pagal PNPP II komponentą buvo remiama tarpvalstybinė **Turkijos** ir Bulgarijos programa. 2007 m. PNPP II komponento lėšos taip pat buvo skirtos Turkijai dalyvauti EKPP jūros baseino programoje.

2.1.4.3. III, IV ir V komponentai

III ir IV komponentai planuojami, daugiamečių programų, kurios iš pradžių rengiamos trejiems metams su galimybe pratęsti, pagrindu. Vadovaudamosi strateginėmis darnos

programomis pagalbą gaunančios šalys, konsultuodamosi su atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, parengia daugiamečių veiklos programas pagal komponentus (IV komponentas) arba pagal temas (III komponentas), kurios vėliau suderinamos su Komisija, kad būtų oficialiai patvirtintos, pasikonsultavus su atitinkamu valstybės narės komitetu: Fondų koordinavimo komitetu (FKK) III komponentu atveju ir FKK bei Europos socialinio fondo (ESF) komitetu IV komponento atveju.

Pagal III komponentą išskiriamos trys stambios pagalbos sritys: transportas ir aplinka – sritys, atitinkančios iš sanglaudos fondo gaunamą valstybių narių pagalbą, ir regioninis konkurencingumas, apimantis kai kurias tas pačias pagalbos sritis kaip ir įgyvendinant Europos regioninės plėtros fondo konkurencingumo ir užimtumo tikslą. Taigi, III komponentas bus įgyvendintas vykdant atskiras kiekvieną šių sričių apimančias programas (Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje 2007–2009 m. bus įgyvendinta tik viena aplinkos ir transporto srities programa). Todėl vyko trys atskiri kiekvienos šalies derybų ir programų tvirtinimo procesai, o jų poveikis decentralizuoto valdymo įgaliojimų perdavimui buvo panašus, kaip toliau aprašyta.

Daugiametės programos pagal III ir IV komponentus, panašiai kaip struktūriniai fondai, suteikia stabilų finansinį pagrindą trejiems metams. Tai itin svarbu įgyvendinant vidutinės trukmės laikotarpio investicijų strategijas transporto, aplinkos, regionų konkurencingumo ir žmogiškųjų išteklių vystymosi srityse. Panašiai kaip ir struktūrinių fondų atveju, toks ilgalaikis finansinis pagrindas yra neatsiejamas nuo griežto finansų valdymo siekiant užtikrinti, kad būtų visiškai išsivautos lėšos, kurios priešingu atveju gali būti prarastos dėl Finansiniame reglamente nustatytos automatiškai taikomos išsipareigojimų panaikinimo taisyklės (N+3). Remiantis DPPD pagal III, IV ir V komponentų daugiamečių programų, programavimui skirti šie išteklių:

Komponentas, metai	Kroatija				Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija				Turkija			
	2007	2008	2009	Iš viso	2007	2008	2009	Iš viso	2007	2008	2009	Iš viso
III komponentas	45,1	47,6	49,7	142,4	7,4	12,3	20,8	40,5	167,5	173,8	182,7	524,0
IV komponentas	11,4	12,7	14,2	38,3	3,2	6,0	7,1	16,3	50,2	52,9	55,6	158,7
V komponentas	25,5	25,6	25,8	76,9	2,1	6,7	10,2	19,0	20,7	53,0	85,5	159,2

2007 m. gavus teigiamą FKK išvadą (2007 m. spalio mėn.) buvo patvirtintos trys **Kroatijos** daugiamečių (2007–2009 m.) veiklos programos pagal *III komponentą*. Programos apima su *acquis* susijusias investicijas į aplinkos apsaugą (nuotekos, geriamas vanduo ir atliekų tvarkymas) ir į tvarų transportą (geležinkeliai ir vidaus vandens kelių transportas). Pagalba skiriama ne tik bazinei infrastruktūrai, bet ir papildomai remiamos pastangos modernizuoti ir restruktūrizuoti gamybos pajėgumus mažiau palankiuose ūkininkauti regionuose, visų pirma teikiant paslaugas įmonėms – ypač mažosioms ir vidutinėms.

2007 m. gruodžio 7 d. buvo patvirtinta daugiamečių Kroatijos veiklos programa pagal *IV komponentą*. Ją sudaro 4 prioritetinės sritys: „gerinti darbo ieškančių asmenų užimtumo galimybes ir tvarią įtraukti į darbo rinką“, „stiprinti socialiai pažeidžiamų asmenų socialinę įtrauktį“, „stiprinti žmogiškąjį kapitalą ir galimybes gauti darbą“ ir techninė pagalba.

2007–2013 m. daugiamečių Kroatijos kaimo plėtros programa buvo parengta, tačiau 2007 m. nepatvirtinta (patvirtina Komisijos sprendimu 2008 m. vasario 25 d.). Ją sudaro 3 prioritetinės sritys: „rinkos efektyvumo didinimas ir Bendrijos standartų įgyvendinimas“, „parengiamieji veiksmai agrarinės aplinkosaugos priemonėms ir vietos kaimo plėtros strategijoms įgyvendinti“ ir „kaimo ekonomikos plėtra“.

2007 m. lapkričio 29 d. Komisija patvirtino **Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos** 2007–2009 m. veiklos programą pagal *III komponentą* „Regionų vystymasis“. Jos bendras tikslas – remti tvarų šalies vystymąsi teikiant pagalbą transporto ir aplinkos infrastruktūros gerinimui. Pagalba transporto sektoriuje pirmiausia teikiama Pietryčių Europos pagrindinio regioninio transporto tinklo tolesnei plėtrai. Aplinkos sektoriuje remiamos tikslingos investicijos į nuotekų valymą ir kietųjų atliekų tvarkymą – sritis, turinčias didžiausią poveikį gyventojams ir gamtai.

2007 m. gruodžio mėn. patvirtinta Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos veiklos programa pagal *IV komponentą* „Žmogiškųjų išteklių vystymasis“. Ji apima tris prioritetines sritis: „užimtumas – pritraukti ir išlaikyti daugiau asmenų darbo vietose“, „švietimas ir mokymas – investicijos į žmogiškąjį kapitalą tobulinant švietimą ir įgūdžius“ ir „socialinė įtrauktis – integruotos darbo rinkos skatinimas“.

2007–2013 m. daugiamečių Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos kaimo plėtros programa buvo parengta, tačiau 2007 m. nepatvirtinta (patvirtina 2008 m. vasario 25 d. Komisijos sprendimu C(2008) 677). Ją sudaro trys prioritetinės sritys: „rinkos efektyvumo didinimas ir Bendrijos standartų įgyvendinimas“, „parengiamieji veiksmai agrarinės aplinkosaugos priemonėms ir vietos kaimo plėtros strategijoms įgyvendinti“ ir „kaimo ekonomikos plėtra“.

Turkijos veiklos programos pagal *III komponentą* buvo patvirtintos 2007 m. lapkričio 29 d. (regionų konkurencingumo ir aplinkos veiklos programos) ir 2007 m. gruodžio 7 d. (transporto veiklos programa) Komisijos sprendimais. Bendras transporto programos tikslas – padidinti Turkijos konkurencingumą remiant investicijas į transporto infrastruktūros sektorių. Atsižvelgiant į tai pagalba Turkijoje bus skiriama transporto infrastruktūrai, visų pirma nacionalinių ir Europos tinklų sujungimui, sąveikai ir intermodalumui. Aplinkos programos tikslas – padidinti Turkijos konkurencingumą remiant investicijas į aplinkos infrastruktūros sektorių, visų pirma vandens tiekimą, kanalizacijos ir nuotekų valymą, integruotą atliekų tvarkymą. Bendras regionų konkurencingumo programos tikslas – padidinti neturtingiausių Turkijos regionų konkurencingumą remiant įmones. Šis tikslas bus pasiektas įgyvendinus keturis konkrečius tikslus: fizinės ir finansinės infrastruktūros gerinimas, įmonių atsargų didinimas, gamybos sektoriaus pajėgumo kurti darbo vietas didinimas ir gamybos bazės pridėtinės vertės didinimas.

Komisija 2007 m. gruodžio 7 d. sprendimu patvirtino Turkijos daugiamečių veiklos programą pagal *IV komponentą* „Žmogiškųjų išteklių vystymasis“. Ji apima keturias prioritetines sritis: „užimtumas“, „švietimas“, „prisitaikymas skatinant mokymąsi visą gyvenimą“ ir „socialinė įtrauktis“.

2007 m. Turkija parengė 2007–2013 m. daugiamečių kaimo plėtros programą pagal *V komponentą*. Ji buvo patvirtinta 2008 m. vasario 25 d. Komisijos sprendimu C(2008) 691. Ją sudaro trys prioritetinės sritys: „rinkos efektyvumo didinimas ir Bendrijos standartų įgyvendinimas“, „parengiamieji veiksmai agrarinės aplinkosaugos priemonėms ir „Leader“ metodui įgyvendinti“ ir „kaimo ekonomikos plėtra“.

2.2. Įgyvendinimo būdai ir struktūros

PNPP esmė – perduoti praktinę patirtį ir patyrimą pagalbą gaunančioms šalims ir sustiprinti šalių savarankiškumą ir atsakomybę įsisavinant pagalbą. PNPP III ir IV komponentai skirti padėti šalims kandidatėms pasirengti įgyvendinti ir valdyti Bendrijos sanglaudos politiką ir jos priemones po įstojimo. Todėl jie padeda sukurti struktūras ir sistemas, užtikrinsiančias, kad struktūriniai fondai būtų tinkamai valdomi ir įsisavinami taikant pasidalijamąjį valdymą ir mokantis iš patirties. Taigi, jų naudą reikėtų vertinti atsižvelgiant į ilgalaikę perspektyvą – pasibaigus galioti dabartinėms PNPP programoms.

Todėl numatoma, kad priemonės taikymo laikotarpį decentralizuotas valdymas (kai pagalbą gaunančių šalių nacionalinės valdžios institucijos programavimo ir įgyvendinimo procese veikia visiškai savarankiškai) turėtų tapti įprastu PNPP valdymo būdu. Tai, kaip greitai bus pasiektas šis tikslas, priklausys nuo kiekvienos pagalbą gaunančios šalies administracinių pajėgumų ir jų gebėjimo užtikrinti tinkamai veikiančias valdymo ir kontrolės sistemas. Tai reiškia, kad kiekviena šalis turėtų turėti konkrečias strategijas, veiksmų planus ir tvarkaraščius, skirtus pareiti prie didesnės decentralizacijos ir užtikrinti, kad nacionalinės valdžios institucijos būtų tinkamai pasirengusios priimti su tuo susijusius didesnius įsipareigojimus.

2007 m. **potencialių šalių kandidačių** metinės programos pagal I ir II komponentus (išskyrus pasidalijamojo valdymo principu su valstybėmis narėmis įgyvendinamas tarpvalstybinio bendradarbiavimo programas) yra daugiausiai įgyvendinamos centralizuotai, tačiau aiškiai siekiama, kad pagalbą gaunančios šalys pamažu prisiimtų vis daugiau atsakomybės ir pereitų prie decentralizuoto valdymo. Tai reiškia, kad programas daugiausiai įgyvendina Komisijos delegacija (centralizuotas dekoncentruotas valdymas) arba Komisijos būstinės tarnybos (daugiausia kelioms gavėjoms skirtose ir horizontaliosiose programose).

Įvertinus potencialių šalių kandidačių pasirengimą perimti valdymo įgaliojimus, matyti, kad jos padarė nevienodą pažangą, ir kai kurios jau pradėjo steigti reikalingas valdymo struktūras ir parengė perėjimo prie decentralizuoto valdymo veiksmų planą. Gruodžio mėn. Albanija priėmė sprendimą sukurti struktūras ir nustatyti funkcijas decentralizuoto valdymo sistemoje. Juodkalnija parengė perėjimo prie decentralizuoto valdymo veiksmų plano ir numato po trejų metų būti akredituota. Serbija parengė decentralizuoto valdymo strategiją ir planuoja per 2008 m. parengti decentralizuoto valdymo institucijų gebėjimų kūrimo planus.

Šalys kandidatėse paprastai valdoma decentralizuotai ir prieš tai Komisija atlieka *ex-ante* patikrinimą, tačiau tikslas – decentralizuotas valdymas be *ex-ante* patikrinimo. 2007 m. Kroatija ir Turkija pasirengė pareiti nuo decentralizuoto įgyvendinimo sistemos (DĮS) akreditacijos, suteiktos pagal ankstesnes pasirengimo narystei priemones, prie PNPP akreditacijos ir decentralizuoto valdymo įgaliojimų perdavimo. 2007 m. Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija taip pat pasirengė PNPP decentralizuoto valdymo akreditacijai.

PNPP decentralizuoto valdymo akreditaciją reikia gauti kiekvienam komponentui atskirai arba III komponento atveju – kiekvienai programai. Laikotarpis, per kurį šis tikslas bus pasiektas, gali skirtis atsižvelgiant į PNPP komponentą ir pagalbą gaunančios šalies gebėjimus. Numatoma, kad Kroatijoje ir Turkijoje PNPP decentralizuoto valdymo akreditacija vyks 2008 m. pabaigoje (Kroatija) arba 2009 m. pradžioje (Turkija). Buvusiojoje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje šis tikslas turėtų būti pasiektas 2009 m. pirmojoje pusėje. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad Buvusiajai Jugoslavijos Respublikai Makedonijai

nebuvo suteikta DĮS akreditacija pagal priemones, taikytas prieš PNPP, pradiniu etapu I ir II komponentai gali būti įgyvendinami centralizuotai, kol atitinkamos nacionalinės valdžios institucijos gaus atitinkamą PNPP akreditaciją. Kita vertus, norint įgyvendinti III, IV ir V komponentus, reikalinga išankstinė akreditacija. Reikia pažymėti, kad pagalba pagal V komponentą gali būti įgyvendinama tik decentralizuoto valdymo būdu be *ex-ante* patikrinimo.

Visų šalių kandidačių vidutinės trukmės laikotarpio tikslas – visiškai pereiti prie decentralizuoto valdymo, t. y., tik su Komisijos *ex-post* patikrinimu.

Kelioms gavėjoms skirtos programos valdomos centralizuotai arba pasidalijamojo valdymo principu. Centralizuotą valdymą daugiausia vykdo Komisijos būstinės tarnybos. Pasidalijamasis valdymas papildo centrinį valdymą, nes Komisija valdo lėšas kartu su tarptautine organizacija.

3. STEBĖSENA IR REZULTATAI

3.1. Stebėseną

Bendras stebėsenos tikslas – padidinti Vakarų Balkanams ir Turkijai skiriamos pagalbos tikslingumą, veiksmingumą, našumą, poveikį ir tvarumą. Vykdydama stebėseną Komisija gali reguliariai analitiškai vertinti, kaip įgyvendinami projektai ir programos.

Kai **valdymas decentralizuotas**, pagalbą gaunanti šalis įsteigia PNPP stebėsenos komitetą, kad užtikrintų darnų ir koordinuotą PNPP komponentų įgyvendinimą. PNPP stebėsenos komitetas įsitikina, ar visų programų ir veiksmų įgyvendinimas siekiant finansavimo susitarimuose ir metiniuose preliminariuose planavimo dokumentuose nustatytų tikslų yra apskirtai veiksmingas, kokybiškas ir darnus. PNPP stebėsenos komiteto nariai yra Komisijos atstovai, nacionalinis PNPP koordinatorius, nacionalinis įgaliojimus suteikiantis pareigūnas, programų veiklos struktūrų atstovai ir III bei IV komponentų strategijos koordinatorius. Jie susitinka bent kartą per metus.

PNPP stebėsenos komitetui padeda sektorių stebėsenos komitetai, įsteigti kiekvienam PNPP komponentui arba programai. Sektorių stebėsenos komitetai privalo užtikrinti, kad atitinkamos programos būtų apskirtai įgyvendinamos veiksmingai ir kokybiškai, ir atsiskaityti PNPP komitetui. Visų pirma jie PNPP komitetui pateikia informaciją apie programų įgyvendinimo pažangą, įskaitant pasiektus rezultatus, finansinius įgyvendinimo rodiklius ir kitus veiksnius, jie įsteigiami siekiant pagerinti programų įgyvendinimą.

2007 m. nedarbo jokie oficialūs stebėsenos komitetai, nes pirmosios PNPP programos buvo patvirtintos tik 2007 m. pabaigoje ir buvo dar nepradėtos įgyvendinti. Tačiau 2007 m. lapkričio ir gruodžio mėn. laukiant, kol bus pasirašyti atitinkami bendrieji ir finansiniai susitarimai, vyko „šėšėliniai“ sektorių stebėsenos komitetų susitikimai dėl kiekvienos programos pagal I, III, IV ir V komponentus. Numatoma, kad oficialūs sektorių ir PNPP stebėsenos komitetai Kroatijoje, Turkijoje ir Buvusioje Jugoslavijos Respublikoje Makedonijoje bus įsteigti 2008 m. pavasarį.

PNPP įgyvendinimo reglamente numatyta, kad kai programos valdomos **centralizuotai arba pasidalijamojo valdymo principu**, Komisija gali imtis veiksmų, kurie, jos manymu, yra būtini atitinkamoms programoms stebėti. 2007 m. PNPP projektai nebuvo stebimi, nes 2007 m. PNPP programos buvo daugiausia patvirtintos tik metų pabaigoje ir pradėtos praktiškai įgyvendinti tik 2008 metais.

3.2. Vertinimo rezultatai

Vertinimas yra skirtas pagalbos iš Bendrijos fondų kokybei, veiksmingumui ir nuoseklumui ir programų strategijai bei įgyvendinimui pagerinti. Komisija atlieka reguliarių DPPD *ex-ante* vertinimą.

Vadovaujantis konkrečiomis Komisijos reglamento (EB) Nr. 718/2007 nuostatomis, skirtomis kiekvienam PNPP komponentui, atliekamas programų *ex-ante* vertinimas, taip pat tarpinis ir prireikus – *ex-post* vertinimas. Programos įgyvendinimo laikotarpiu atliekamas bent vienas *tarpinis vertinimas*, ypač kai vykdant programos stebėseną nustatomas didelis nukrypimas nuo pradžioje nustatytų tikslų. Pagalbos įgyvendinimo *ex-post* vertinimą atlieka Komisija. *Ex-post* vertinimas apima aiškius PNPP komponentų rezultatus. Kai taikomas pasidalijamasis valdymas, *ex-post* vertinimas gali būti atliekamas bendrai su kitais pagalbos teikėjais.

2007 m. vadovaujantis struktūrinių fondų gairėmis ir reikalavimais buvo atliekamas daugiamečių veiklos programų pagal III ir IV komponentus *ex-ante* vertinimas, kuris buvo neatsiejama programų tvirtinimo dalis. Be to, buvo atliekamas visų patvirtintų programų pagal V komponentą *ex-ante* vertinimas.

2007 m. nebuvo atliktas kitas tarpinis arba *ex-post* vertinimas, nes pirmosios PNPP programos buvo patvirtintos tik 2007 m. pabaigoje ir pradėtos praktiškai įgyvendinti tik 2008 m.

4. PAGALBOS TEIKĖJŲ IR VALSTYBIŲ NARIŲ VEIKLOS KOORDINAVIMAS IR DVIŠALIAI PAGALBOS TEIKĖJAI

Prieš patvirtindama daugiametes programas pagal III ir IV komponentus Komisija surengė susitikimus su kiekviena šalimi kandidate, valstybių narių atstovais ir tarptautinėmis finansų institucijomis (TFI), kad pristatytų programų strategijas bei prioritetus ir sužinotų kitų pagalbos teikėjų nuomonę. Šie susitikimai ypač svarbūs, kai valstybių narių ir TFI finansuojamos programos arba veiksmai papildo pagal PNPP priemonę finansuojamas programas arba veiksmus arba kai tam tikriems projektams įgyvendinti būtinas bendrasis finansavimas.

2007 m. gruodžio 13 d. vyko pagalbos teikėjų koordinacinis susitikimas, kuriame dalyvavo ES ir ne ES šalys pagalbos teikėjos, o TFI turėjo stebėtojo statusą. Susitikimo tikslas buvo pasidalyti informacija apie pagalbos teikėjų PNPP pagalbą gaunančiose šalyse prioritetus ir veiklą ir apsvarstyti papildomų veiksmų ir sąveikos galimybes. Atsižvelgiant į PNPP reikalavimus šis susitikimas buvo viena iš priemonių pagalbos teikėjų veiksmų koordinavimui stiprinti. Bendras tikslas – užtikrinti, kad pagalba šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms būtų teikiama veiksmingiau ir efektyviau pagerinant papildomumą ir išvengiant dubliavimosi.

Pagrindinės pagalbos teikėjų koordinacinio susitikimo išvados:

- Didesnis pagalbos teikėjų veiklos koordinavimas yra prioritetas pagalbos teikėjų bendruomenės darbotvarkės uždavinys. Visų pirma per susitikimą paaiškėjo, kad Komisijos, ES valstybių narių ir ne ES šalių pagalbos teikėjų veiksmų koordinavimas būtų veiksmingesnis, jei tai būtų dvipusis procesas, kurio metu suinteresuotosios šalys aptartų savo programas ir prioritetus.

- Padaryta didelė pažanga koordinuojant pagalbos teikėjų veiksmus tiek pagalbą gaunančių šalių, tiek Europos lygmeniu. Iš susitikime gautų atsiliepimų aiškiai matyti, kad 2007 m. pradėtas su PNPP susijęs konsultacijų procesas – ypač vietos lygmeniu pagalbą gaunančiose šalyse – duoda vis geresnių rezultatų.
- Siekiant užtikrinti didžiausią pagalbos poveikį, būtina, kad pagalbą gaunančios šalys savarankiškai ją tvarkytų. Už pagalbos teikėjų veiklos koordinavimą atsakingos pagalbą gaunančių šalių institucijos, tačiau pagalbos teikėjai jas šiuo klausimu konsultuoja ir padeda. Todėl reikia sustiprinti pagalbą gaunančių šalių gebėjimus veikti savarankiškai.

5. KOORDINAVIMAS SU EIB IR TFI

Tarptautinės finansų institucijos (TFI) padėjo šalims kandidatėms ir potencialioms šalims kandidatėms ir teritorijoms gauti finansavimą ir suteikė galimybes pradėti būtinas investicijas. Be to, pagalbą gaunančios šalys privalėjo pradėti vykdyti atsargią fiskalinę ir pinigų politiką, kad išlaikytų ekonomikos augimą. Šiandien situacija tokia – investicijų poreikis vis dar didelis, o pagalbą gaunančių šalių galimybės dar daugiau skolintis iš užsienio, kai užsienio skola nuolatos didėja, artėja prie ribos. Nėgražintinos ES ir kitų pagalbos teikėjų dotacijos, įskaitant valstybių narių kartu su tarptautinėmis finansų institucijomis teikiamas paskolas, tapo pagrindiniu privačiojo sektoriaus plėtros, investicijų į energijos vartojimo efektyvumą, infrastruktūros atstatymą bei atnaujinimą finansavimo šaltiniu neapsunkinant pagalbą gaunančių šalių pernelyg didelėmis skolomis.

Komisija pasiryžusi glaudžiau bendradarbiauti su EIB, ERPB, ETVB (Europos Tarybos vystymo banku) ir kitomis TFI, remiančiomis modernizaciją ir vystymąsi Vakarų Balkanuose. Numatyta, kad antrasis TFI patariamiosios grupės susitikimas, susijęs su 2006 m. viduryje su TFI pasirašyto susitarimo memorandumo įgyvendinimu, vyks 2008 m. sausio mėn. Vyko techninės darbo grupės susitikimai transporto ir energetikos (2007 m. rugsėjo mėn.) ir aplinkos (2007 m. spalio mėn.) klausimais. 2007 m. nepavyko surengti pirmo socialinio sektoriaus atstovų susitikimo, jis įvyko 2008 m. sausio mėn. 2007 m. gruodžio 10–11 d. vyko dviejų dienų TFI koordinacinis susitikimas, kuriame dalyvavo visų pagrindinių TFI atstovai, Plėtros GD geografinės grupės ir delegacijos bei sektoriai generaliniai direktoratai

Be to, Komisija, EIB, ERPB ir Europos Tarybos vystymo bankas įsipareigojo iki 2010 m. su kitomis TFI ir pagalbos teikėjais sukurti Vakarų Balkanų investicijų sistemą, siekiant toliau skatinti investicijų į socialinę ir ekonominę plėtrą regione harmonizavimą ir bendradarbiavimą šioje srityje.

2007 m. taip pat dėta daug pastangų siekiant nustatyti veiklos koordinavimo strategiją su TFI. Sutarta sutelkti dėmesį į tris prioritėtines sritis: labai mažos, mažosios ir vidutinės įmonės, energijos vartojimo efektyvumas ir infrastruktūra. Toliau pateikiamos priežastys, kodėl kiekvienoje srityje reikia bendradarbiauti su tarptautinėmis finansų institucijomis ir ateityje taikyti regioninį požiūrį:

- *I sritis. Privačiojo sektoriaus vystymasis.* ES pagalba, skirta labai mažų ir mažųjų įmonių galimybėms gauti finansavimą didinti, anksčiau regionui buvo skiriama vadovaujantis atskirais susitarimais su įvairiomis tarptautinėmis finansų institucijomis. 2005 m. pradėta regioninė kelių pagalbos teikėjų iniciatyva – Europos fondas Pietryčių Europai (EFPE). Jis padėjo sujungti daug regione sudarytų mikrokreditų susitarimų į vieną priemonę, užtikrino ankstesnio finansavimo tvarumą

ir padėjo padidinti valdymo veiksmingumą. Ryškiausia EFPE savybė ta, kad ES ir valstybių narių įmokų rizikos draudimas turėtų pritraukti privatųjį kapitalą labai mažoms paskoloms teikti. Kol kas EFPE veikia sėkmingai.

- *II sritis. Energijos vartojimo efektyvumas.* Ši sritis skatina investicijas į energijos vartojimo efektyvumą ir atsinaujinančius energijos išteklius MVĮ ir viešuosiuose sektoriuose pasinaudojant nacionalinių programų remiamais veiksmais, kurių tikslas: i) didinti visuomenės informuotumą apie energijos vartojimo efektyvumą ir galimybę suvartoti mažiau energijos; ii) įgyvendinti teisės aktus, susijusius su Direktyva dėl pastatų energinio naudingumo³ ir Direktyva dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų⁴ (įskaitant atsinaujinančius energijos išteklius). Be to, investicijų į energijos vartojimo efektyvumą skatinimas atitinka Europos Komisijos Žaliojoje knygoje dėl energijos vartojimo efektyvumo⁵ pateiktas rekomendacijas, kuriomis tarptautinės finansų institucijos skatinamos teikti ilgalaikę investicijų į energijos vartojimo efektyvumą finansavimą.
- *III sritis. Investicijų į infrastruktūrą skatinimas.* Siekiant užtikrinti tvarų socialinį ir ekonominį vystymąsi ir regiono stabilumą, būtina sukurti tinkamus infrastruktūros tinklus ir paslaugas transporto, energetikos, aplinkos ir socialinių paslaugų sektoriuose. Infrastruktūros gerinimo procesą labiausiai stabdo finansinių išteklių trūkumas ir nepakankama pagalba gaunančių šalių patirtis rengiant projektus, kurie tinkami teikti tarptautinėms finansų institucijoms ir kitiems pagalbos teikėjams svarstyti. Būtinoms tinkamoms investicijoms į infrastruktūrą siekiant užtikrinti, kad būtų tiekiamos būtinos paslaugos, tokios kaip vandens ir sanitarinių priemonių, šilumos ir energijos tiekimas, transportas, sveikatos priežiūra ir švietimas, taip siekiant pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas. Tam būtinos lėšos. Įgyvendinus šios srities programas bus sukurta keliems sektoriams ir keliems pagalbos gavėjams skirta infrastruktūros projektų priemonė, kurios tikslas – paremti pagalbą gaunančias institucijas nacionaliniu, regioniniu ir savivaldybių lygiu ir parengti bei įgyvendinti investicijų į infrastruktūrą projektus, kuriuos finansuoja tarptautinės finansų institucijos ir kiti pagalbos teikėjai. Ši priemonė padės bendradarbiauti ir koordinuoti veiklą su tarptautinėmis finansų institucijomis, pasiekti masto ekonomiką sutelkiant būtiną techninę patirtį investicijų į infrastruktūrą projektams rengti ir juos remti, skatinti pagalbos gavėjų tinklų kūrimą ir praktinės patirties mainus ir išpirkti tarptautinių finansų institucijų paskolas, papildančias nacionalines PNPP dotacijas. Todėl būtina koordinuoti ir darniai plėtoti investicijų į infrastruktūrą skatinimą atsižvelgiant į subregioninį lygmenį (pvz., kaimynines šalis, ypač kaimynystės regioną).

---

³ 2002 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/91/EB.

⁴ 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų.

⁵ Kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos. Žalioji knyga dėl energijos vartojimo efektyvumo. 2005 m. birželio 22 d. COM (2005) 265 galutinis.